

Nieuws

kairopalestina.nl

Dagboek Jan van der Kolk Bethlehem deel 1, maandag

Dagboek Jan van der Kolk Bethlehem deel 1, maandag

Bij aankomst blijkt Bethlehem nog meer door muren en kolonisten omgeven dan tijdens mijn vorige bezoek. Er wonen in de regio Bethlehem 220.000 Palestijnen, en daarbij intussen 110.000 kolonisten, die vrijwel alle grond in beslag genomen hebben. Er blijft voor de oorspronkelijke bevolking vrijwel geen middel van bestaan over. En ook nauwelijks water.

Aan het einde van de middag werd een dienst gehouden bij de muur, in de tuin van een daar gebouwd Palestijns centrum voor conflictoplossing, onder toezicht van Israëliische soldaten in hun wachttorens. Aan de voet van de muur die er ongeveer 12 meter hoog is, en daarboven nog prikkeldraad. Voor veel inwoners hun voor- of achteruitzicht.

De foto is van de plaats waar de dienst werd gehouden, met Gied ten Berge van de Nederlandse groep deelnemers.

In een oecumenische dienst gingen mensen voor uit alle deelnemende landen, Palestina, Duitsland, India, Jordanië, Nederland, Noorwegen, Filippijnen, Verenigd Koninkrijk, USA, Zuid Afrika. En het koor van de Bijbelschool uit Bethlehem zong.

Zingend, biddend en overdenkend aan de voet van de muur. Met kaarsen en de vredesgroet wisselend met olijftakken.

Als opgesloten, aan alle zijden, in een concentratiekamp, met één streng bewaakte uitgang richting Jeruzalem, en één iets vrijere doorgang naar Ramallah, ook met checkpoints.

Een heel ander perspectief, conferentie- bijdrage Gied ten Berge namens Nederlandse Kairos groep.

Our frame: words and images of hope

My contribution to this discussion wants to put on the agenda the importance of an analysis of the modern communication techniques of framing and reframing, concerning the way the conflict in the Middle-East is reframed in the Netherlands today. *Framing* can be described as a technique to convince people of a point of view, not by arguments, but by just using words and images to which people are most susceptible. *Reframing* can be described as a method of changing the meaning of something and by means of framing thereby changing minds. Both are techniques that are skillfully used by the Dutch populist politician, Mr. Wilders, notorious for his provocative humiliating language. Let me begin with the case, how Dutch politics are working today, to make clear why framing and reframing should be also object of theological reflection and analysis.

You must know that the present rightwing Dutch minority government depends on the support of a populist party in parliament. The government is actually held hostage by this party and the opposition has no recipe how to answer their provocations. Under the influence of the populists our minister of Foreign Affairs - and he is my first example of reframing - is changed from a moderate, liberal senator into a right-wing Likud-politician. He is reframing and condemning, in a populist way, all human rights activities within Israel and the occupied Palestinian territories, as poor "Israel-bashing".

The leader of the Dutch populists was in 2011 the special guest of Arie Eldad, resident of the Israeli settlement of Kfar Adumim and

reserve general in the IDF. At the time Eldad strongly opposed the Israeli withdrawal from Gaza. Eldad and his Dutch admirer oppose any surrender of Israeli sovereignty to the Palestinians on the West-bank. They share the view that the Palestinians ought to have the right to settle themselves in Jordan: “the Palestinian state” as Mr. Wilders said, “which already exists”. The Jordan government reacted furiously. But our government reaffirmed that the official Dutch view had not changed the desirability of a ‘two states solution’ and declared that this was exclusively the view of Mr. Wilders himself. But in his turn, the populist leader declared - without batting an eyelid - that he was recognizing the two state solution as well! Here we see a second example, how this kind of reframing confuses Dutch politics today.

Then Wilders made another reframing remark about the role of Israel: “Israel is not guilty for this situation [in the Middle East], but Islam”. This second reframing move has a deep theological impact: lifting the problem to a world-wide clash of religious civilizations, by transforming the state of Israel from a historical ‘safe haven’ for world-wide discriminated Jews, into a rampart against Islam, defended by Jews. In Wilders view, you must know, Islam as such equals fascism.

This third example makes also very clear what is at stake with the abuse of framing and reframing in Dutch politics. Islam and the Muslims were already used by different Dutch populists as a national scapegoat. By reframing Islam as an equivalent of European fascism, a complete world religion - and not only sectarian extremists ! - was associated with the extermination of the Jewish people by the national-socialists. This was a very malicious attack on the whole of values and the ethos of a religion and of religious people as such. I wonder as a Christian who tries to work on better relations with Jews and Muslims: who will be next?

Theologians are familiar with critically rethinking and reinterpreting texts, words, even dogmas. Actually framing and reframing is an important and normal activity within the theological profession. But I suppose the moment has come that also within the theological practice, this typical, vicious language-game of framing and reframing, must

become an object of serious reflection and critical investigation. I make these remarks, because I want to put forward the question, how to react on framing and reframing as a humiliating activity. On the other hand I wonder: what kind of reframing deserves our critical dedication, just to save the true intentions behind dear words and concepts. Let me explain what I mean.

At the Kairos conference in Amsterdam in September 2011 Naim Ateek made an important remark on the so-called “unbreakable bond with Israel”: a well-known concept in the Dutch Protestant Church, dating from the sixties. It was at that time an understandable and even necessary concept because of the experience and feelings of responsibility and humility after the horror of the genocide on European Jews. It expressed that Dutch Christians, after this genocide, could never give up any more their special ties with Jews and Judaism. Even more: for the first time the Dutch protestant (but also Catholics) realized and acknowledged their ties to *living, contemporary* Judaism. Naim Ateek rightly emphasized that nowadays this concept of ‘the unbreakable bond’ is appearing in protestant discussions as a condensed theology, even as a new improper dogma. A dogma which is dividing Protestantism, because it doesn’t give any new contextual answer on old and new problems, like there are:

After what Naim Ateek said, and what I have read lately about framing and reframing, I became more aware that without any review and actualization the condensed concept of the ‘unbreakable bond’ may be also in danger to be recycled in the resentful, rhetorical speech-frame of populist politicians and publicists.

Speaking - as our unchurched populists constantly do - about a supposed, exclusive ‘jewish-christian culture’, points in that direction. As an exclusive connection, this concept may be understood by Jews as a rather hypocritical denial of a long European history of anti-Semitism and anti-Judaism. But it also gives the floor to those people who want to reframe the state of Israel as such, from a safe haven for European Jews, into an anti-Islamic bastion and outpost of the West. So, if there was any intention of a Christian-Jewish reconciliation by using this concept, it has already been reframed into a fatal political, unreligi-

ous and resentful context.

I wonder why this reframing by populist politicians is so successful today. Probably we have to look for answers in three directions:

Once there was a time that Christians, in the footsteps of *Dietrich Bonhoeffer*, tried to interpret this process of secularization as a greater appreciation of the world in the light of Christian faith. They also followed *Max Weber's* sociological interpretation that secularization meant an inevitable disenchantment of the world. But nowadays we see also the blunt effects of an apparent autonomy of the individual within a consumer-society that is in crisis. We are watching a lot of angry people with an amazing political and religious ignorance, a lack of identity and without strong values of solidarity and compassion, and who are easily manipulated. There is also some talk about a fear within the weakening churches to object to these developments, and there are even young pastors reported, who are speaking in favor of right-wing populism: probably shepherds who are following the flock, because there are too many lost sheep...

May I conclude? What to do?

One last remark to finish my contribution

I want to believe anyway that it should be possible today, coming from various religious cultures in our world, to follow a steady course towards a common, intended universality. In his last pastoral letter Patriarch Michel Sabbah wrote: "The Holy Land is a land with a universal vocation. God wanted it thus, since he wanted to manifest himself here not only to one people, but to the whole of humankind. Still today, this land certainly belongs to all its inhabitants, but also to the whole of humankind". In my opinion, these words express the deep meaning of *Christian* global thinking and reframing. We need to cultivate such words and images of hope as our frame for *our* lifetime and that of the next generations.

Gied ten Berge, 3-12-2011

Hartelijke groeten van de Nedelandse delegatie aan de Kairosconferentie uit Betlehem

Beste mensen,

Een hartelijke groet uit Bethlehem.

We hebben een uitstekende conferentie, al is een en ander beslist anders dan de verwachtingen.

Wat mij betreft is de actieve deelname van mensen uit het zuiden een duidelijke verrijking.

Geeft een heel ander perspectief op recht en onrecht, verbreedt en verdiept.

Het programma is zeer vol, maar vrijwel alle bijdragen zijn zeer de moeite waard.

Ook Gied leverde gisteren een waardevolle bijdrage door een heel ander perspectief te geven, in zijn verhaal over framing en reframing. Voor wie het nog niet zag: het zit in de dropbox.

We hebben we nog nauwelijks geprofiteerd van de heerlijke zon overdag, noch de tijd gehad even een wandeling door de stad te maken, want het volle programma biedt daar geen ruimte voor. Dat zal tot zaterdagmiddag moeten wachten.

Vandaag hebben werkgroepen uitstekende input geleverd voor de slotverklaring en het actieplan. Op terreinen als theologie, rol van Kairos, en BDS en solidariteit. We morgen zien waartoe dat leidt, als de drafting Group met de samengevatte voorstellen komt.

Vanmorgen leidde Meta de 'devotion', en Kathinka Minzinga leidt ons

steeds met de zang. En iedereen wordt zo actief betrokken. Morgenavond zijn we in Cremisan, zaterdagmiddag in de Tent of Nations, en in het weekend hoop ik dat enkelen van ons ook Ghada's familie ontmoeten.

Jan van der Kolk, voorzitter Kairos NL

Dagboek Jan van der Kolk Bethlehem deel 6, zaterdag

Dagboek Bethlehem deel 6, zaterdag

Vandaag waren we met een aantal mensen op een bijzondere plek.

De familie Nasr heeft even ten zuiden van Bethlehem een boerderij op een heuvel, waarvan de eigendomspapieren teruggaan op 1917 onder Ottomaans regiem. En intussen erkend door 4 achtereenvolgende bezettende mogendheden. De boerderij is intussen aan alle kanten omgeven door Israëlische nederzettingen op alle omringende heuvels. En zijn boerderij staat dus in de weg, is de enige heuvel in de wijde omtrek die niet door settlers is bezet. Sinds 20 jaar voert de familie niet allen juridische gevechten, die intussen meer dan \$150.000 hebben gekost, maar worden alle tactieken gebruikt hen weg te krijgen. Geweld, pogingen tot verkoop te dwingen, afsluiten van water en stroom, weigeren van elke vergunning, waarbij zelfs tenten op het terrein zijn verboden. Intussen heet het bedrijf Tent of Nations en is een plek geworden waar uiterst creatief wordt omgegaan met de situatie.

Foto: Het prachtige land rondom de Tent of Nations et links het Palestijnse dorp en rechts een nederzetting.

Centraal staat niet alleen geweldloosheid, maar ook hoop, en zoeken van wegen om vol te houden tegen de verdrukking in. De voorouders leefden in grotten, en daar is geen bouwvergunning voor nodig, dus nu wonen ze opnieuw in grotten op het terrein. Oude grotten zijn daarvoor ook weer open gemaakt, ook een grot voor een kapel. Water wordt opgevangen uit regenwater in zeer grote opslagtanks en elektriciteit komt uit zonne-energie. Er worden veel activiteiten georganiseerd voor kinderen en jongeren, en mensen vinden er een plek van bemoediging. Er zijn vaak internationale vrijwilligers die een poosje meehelpen. Maar centraal staat: wij willen onze menselijkheid en ons geloof in positieve zin blijven beleven en hoop houden naar de toekomst.

Foto: *We refuse to be enemies*

Tent of Nations, de steen bij de ingang

Het ingesloten Palestijnse dorp beneden aan de heuvel zal binnenkort achter de muur verdwijnen, en de meeste mensen die er wonen en van wie alle land is afgepakt werken nu in Bethlehem. Ze kunnen straks vrijwillig kiezen naar Bethlehem te verhuizen of in hun dorp doodgaan.

De kinderen van de familie Nasr wonen nu al 's winters in Bethlehem omdat de weg naar school zo goed als onmogelijk is geworden. Maar ze zijn zich er ook op aan het voorbereiden dat ze mogelijk binnenkort elke fysieke verbinding met de buitenwereld kwijtraken. En dan toch zodanig zelfvoorzienend zijn dat ze het een tijd kunnen uitzingen.

Ik heb dit beleefd als een heilige plaats in dit land.

Vanavond was ik met twee andere Kairos mensen te gast bij een Palestijnse familie, de familie van een van de Kairos werkgroepleden. Ook hun land is grotendeels geconfisqueerd, vanuit hun huis kijken ze op 5 nederzettingen gebouwd op de grind van hun dorp, en binnenkort wordt er weer een flinke hap uit genomen. De verschillende familieleden bekleden allemaal goede posities in de samenleving, houden moed, maar leven met de opgelegde beperkingen maakt het vasthouden van de hoop niet altijd makkelijk.

Dagboek Jan van der Kolk Bethlehem deel 5, vrijdag

Dagboek Bethlehem deel 5, vrijdag

Als Luther vandaag geleefd zou hebben, zou hij nu een olijfboom hebben geplant als teken van hoop voor morgen en overmorgen. Om aan te geven, dat er in de donkere omstandigheden toch hoop is voor onze kinderen, en bovendien, met welke olijftakken zouden we anders

kunnen zwaaien als ooit de vrede uitbreekt?

Foto: de viering en wake tussen de olijfbomen die binnenkort dreigen te sneuvelen.

Aldus de Lutheraan Mitri vanmorgen. Nog een uitspraak van hem: de Europeanen lieten 70 jaar geleden na de Joden te beschermen toen dat dringend nodig was. Nu beschermen ze wel Israël, maar vergeten volstrekt wie nu bescherming nodig heeft. Zoals generaals altijd de vorige oorlog proberen te winnen, zo beschermen de Europeanen nu de slachtoffers van de vorige oorlog in plaats van de slachtoffers van nu. En een laatste: De Israëli van nu zijn voor de Palestijnen als de Romeinen voor de Joden ten tijde van Jezus. Dat maakt de verhalen van het Nieuwe Testament ook dagelijkse realiteit.

Vanmiddag was er een open lucht viering bij een dorp buiten Bethlehem, Cremisan. Israël heeft daar vlakbij al een paar grote nederzettingen gebouwd op grondgebied van Bethlehem (je moet toch ergens kunnen bouwen voor je groeiende bevolking, zegt meneer Voorde-wind van de Christen Unie), intussen 60 % van Bethlehem gebied onteigend en 87% onder directe controle. Nu moet er tussen de twee nederzettingen een verbinding komen, en wordt daarvoor weer een forse hap uit het grondgebied van Bethlehem genomen, en wordt het

dorp Cremisan achter de muur afgesloten van zijn akkers. Nu zijn er nog onderhandelingen met de RK kerk, die eigenaar is van een deel van die grond, om het verloop van de muur iets minder ongunstig te maken.

De wake in Cremisan buiten was deel van een serie van wekelijks wakes tegen dit nieuwe onrecht.

Na de wake hebben we in een slotbijeenkomst met veel gasten, waaronder kerkleiders van de RK, Orthodoxe en Lutherse kerken, de slotverklaring 'Bethlehem Call' gepresenteerd. Mij viel de eer te beurt dat in het Engels te doen, naast iemand anders in het Arabisch.

Die stevige slotverklaring gaat uiteraard over het grote onrecht van de bezetting en vernedering en onmenselijke behandeling van de Palestijnen, met Israël dat zich daarin gedraagt als apartheidsstaat en internationaal gedekt wordt en ongestraft zijn gang gaat. Met al onze landen als medeplichtigen, onze kerken die zich lauw opstellen, onze theologie die niet nadrukkelijk opkomt voor recht van rechtelozen en bestrijden van onrecht, en de noodzaak met geweldloze middelen wegen te vinden dit ten goede te doen keren. Daarvoor een aantal concrete voorstellen. Maar de verklaring gaat ook over hoop, over uitzicht, bemoediging, coalities voor recht. En sluit met een modern Franciscaans gebed. Franciscus was al in 1217 in Bethlehem en tot de dag van vandaag zijn er hier Franciscanen.

Binnenkort staat een volledige Nederlandse vertaling op de website van Kairos Palestina Nederland.

Voor wie nog moeite heeft met het aanvaarden van het begrip apartheidsstaat een concreet verhaal van vanavond. Een jong staflid van Kairos hier in Bethlehem is geboren in Jeruzalem, uit Armeense ouders, die generaties lang in de Armeense wijk woonden, en heeft daarna met haar ouders en gezin 10 jaar in de VS gewoond. Na terugkomst werd van haar moeder het verblijfsrecht in Jeruzalem ingetrokken en kon het gezin samen alleen meer achter de muur op de Westbank wonen. Nu kan zij haar familie, grootouders etc., alleen met speciale permissie bij uitzondering opzoeken. Via de bekende checkpoints. Afstand: 10 km.

Dagboek Jan van der Kolk Bethlehem deel 4, donderdag

Dagboek dag 4, donderdag

Een Palestijnse ambassadeur geeft haar visie op wat de ontwikkelingen in Palestina en het Midden Oosten zijn, mede in het licht van de Arabische Lente. Zelf is ze met haar gezin uit haar huis gezet toen dat de bouw van de muur in de weg stond.

Zij geeft de grote lijnen aan: 70% van de Palestijnen heeft, zij het met veel moeite, aanvaard, dat de Palestijnse staat komt op slechts 22% van het oorspronkelijke land. 57 landen hebben aan Israël een vredesverdrag aangeboden in ruil voor terugtrekken op de grenzen van 1967 en een redelijke oplossing voor de vluchtelingen. Dat geldt ook voor de landen van de Arabische liga.

42 nederzettingen op de Westbank zijn zelfs volgens Israëlische wetten illegaal, maar er wordt niet tegen opgetreden.

Israël heeft directe controle over 87% van de Westbank, en over 48 % van alle waterbronnen en 70% van de bossen daar.

In Gaza worden de vissers beschoten als ze zich meer dan drie zeemijlen uit de kust begeven, Israël hanteert voor zichzelf 20 zeemijlen.

Onder druk van de bezetting is de Palestijnse bevolking in zeer hoog tempo van agrarisch stedelijk geworden: vrijwel alle landbouwgrond is geconfisqueerd. De bevolkingsdichtheid in de steden is daardoor zeer hoog geworden. Met alle gevolgen van dien: huiselijk geweld, drank etc. Mede door extreem hoge werkeloosheid.

Onbegrijpelijk is, ook in haar ogen dat Israël ongestraft zijn gang kan gaan met het grof schenden van internationaal recht. Maar wel steeds meer geïsoleerd raakt. Als er geen einde komt aan de Israëlische uitzonderingspositie is dat voor iedereen rampzalig, inclusief voor

Israël zelf.

Foto: in 12 talen wordt de tekst gelezen uit Micha:

De Heer vraagt van u niet anders dan recht te doen en getrouwheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God.

Ontwikkelingen in het Midden Oosten stemmen gematigd optimistisch. Nadat vele jaren dictators aan de macht waren is er nu een begin gemaakt met democratisering, waarbij degenen die de macht nu verwerven moeten waarmaken waartoe ze in staat zijn, Ze zullen in elk geval kritisch gevolgd worden door hun bevolking. Maar het is de vraag of de wereldmachten nu wel op afstand willen blijven, of dat de geopolitieke belangen ertoe zullen bijdragen, dat er twee zones Arabische landen tegenover elkaar komen te staan: Iran- Syrië -Hezbollah Libanon versus zuidelijke, Saoedi Arabië, Egypte, Libië, beide zones zwaar bewapend vanuit de VS.

Maar de Palestijnen hebben door schade en schande geleerd, dat alleen een strikt geweldloze weg begaanbaar is. Alle andere leiden tot meer geweld, onderdrukking en andere ellende. Maar geweldloos verzet vraagt om goede strategieën.

In het vervolg van de dag hebben we in groepen doorgepraat over wat

ons te doen staat in theologie, kerken, samenleving, in vormen van geweldloos verzet en in solidariteit. Dat krijgt morgen zijn vervolg.

Dagboek Jan van der Kolk Bethlehem deel 8 (slot), maandag

Vanmorgen een mooie rit van Bethlehem via Jeruzalem en langs Ramallah naar Tel Aviv. Onderweg vele landmarks die de geschiedenis van zowel Israëli als Palestijnen laten zien.

In Tel Aviv een prachtig gesprek met de Israëliëische organisatie Zochrot, die zich inzet voor het levend houden van de Palestijnse geschiedenis van het land. Hiervoor hebben ze een aantal concrete activiteiten: met groepen naar plaatsen gaan die hun Palestijnse naam en geschiedenis terugkrijgen, met scholen projecten waar leerlingen in hun eigen omgeving nagaan hoe het daar geworden is, hun ouders en grootouders bevragen, zelfs met mensen kijken hoe het eruit zou zien als Palestijnen zouden terugkomen naar een bepaald dorp (het grootste taboe), dus niet abstract, maar in een concrete plaats, tot en met de architectonische uitwerking waarin oud en nieuw, geschiedenis en vooral een hoopvolle toekomst verbeeld wordt.

Fascinerend! Bij Zochrot ontmoet je mensen die ook de moeilijkste verhalen die horen tot de geschiedenis van Israël en de Palestijnen samen, willen doorgeven, vooral die van de vergeten vluchtelingen van 1948, niet om schuldgevoel te wekken, maar ontdekkend, ten einde de vele geschiedenissen van dit kleine Land met elkaar te verbinden. Zonder die hoop is er geen toekomst, dat hebben we heel intens ervaren. Geen herschrijving of eenzijdige reframing, maar waarheidsvinding binnen een educatief model van vredeseducatie.

Ook Zochrot staat zwaar onder druk van de voorgestelde maatregelen die vredes- en mensenrechtenorganisaties het leven moeilijk en zelfs onmogelijk dreigen te maken. Ze worden bedreigd en moeten het uitdragen van hun idealen voortdurend inslikken en zien met leedwezen hoe ook in Nederland te overheidssteun voor het andere Israël onmo-

gelijk dreigt te worden gemaakt. Mogen ze op de kerken blijven rekenen. SIVMO, www.sivmo.nl steunt ze al jaren.

Dagboek Jan van der Kolk Bethlehem deel 7, zondag

Dagboek Bethlehem deel 7, zondag

Vanmorgen een kerkdienst in een RK kerk, waar ik met toestemming van de aartsbisschop van Jeruzalem aan de eucharistie mocht deelnemen. De zeer hartelijke pastoor vertelde blij, dat twee weken geleden een broeder uit Taizé fr. Emil, bij hen was geweest en een viering in het Arabisch had meegeorganiseerd. En de pastoor had Taizé-liederen in het Arabisch vertaald. Die komen binnenkort ook op CD, die te koop zal zijn in hun nieuwe winkel met boeken en platen. Veel mooi materiaal.

Daarna nam onze gastheer, Nidal, directeur YMCA, ons mee naar de velden van de herders, waar we met de delegatie met van Agt zes jaar geleden een ontwortelde 500 jaar oude olijfboom hadden herplant. Gelukkig was er een mooie nieuwe scheut gegroeid. Het centrum van de YMCA is ook het hart van de olijfboomcampagne in Nederland, door een aantal organisaties en kerken gesteund.. Vlak daar bij is een van de vele echte grotten waar Jezus geboren zou zijn, op het terrein van de YMCA.

Foto: de grot waar Jezus geboren zou zijn met Gied ten Berge en Nidal

Daarna nam Nidal ons mee, vlakbij, naar de grens en muur, waar het onteigende land ligt met grote bufferzones waar alle bomen gerooid zijn. Palestijnen mogen daar hun eigen oude land niet bewerken. En op het onteigende land van Bethlehem prijkt de nederzetting Har Homa, met 6000 woningen.

Nidal vertelde ons ook, later bevestigd door anderen, dat er de laatste tijd steeds meer Palestijnen uit de diaspora terugkeren. In de emigratielanden zijn de omstandigheden vaak verslechterd, de anti-Palestijnse stemming, bijvoorbeeld in de VS, helpt niet, en uiteindelijk zijn er velen die in die situatie het hechte sociale netwerk van hun familie en de steun daaruit prefereren. Ondanks de vele moeilijkheden onder de bezetting.

's Middags onze souvenirs ingekocht bij Claire Anastas, die een giftshop heeft, aan 3 kanten omsloten door de muur, op enkele meters van het huis van haar en haar gezin.

Foto: het huis van de familie Anastas met de giftshop, aan drie kanten omgeven door de muur

Ze hebben een lange reeks van jaren onroerend goedbelasting betaald aan de Palestijnse Autoriteit, maar sinds kort is de status van het gebied gewijzigd en moeten ze bovendien met terugwerkende kracht, over 12 jaar met rente, onroerend goed belasting betalen aan de Israelische Autoriteit. Dat kunnen ze niet, de ligging van hun winkel maakt, dat er alleen toeristen komen die hen kennen. Haar man is nu al diverse malen bedreigd met gevangenschap als ze niet snel betalen. Haar frequente bezoeken aan beide autoriteiten met dagenlang wachten leverden nog niets op.

Aan het einde van de middag was er een bijeenkomst met zang en dans en toespraken waarin boeken werden gepresenteerd met verhalen van de mensen hier, hun geschiedenis, hun cultuur, hun verbinding met elkaar en het land. Belangrijk om de band met de eigen cultuur en traditie vast te houden. Prachtige kostuums van vrouwen, mooi optreden van jonge mannen. En waarschijnlijk mooie, maar in het Arabisch vertelde verhalen. Afgesloten met een maaltijd waar we weer hartelijk werden ontvangen. En veel hoorden over de inspanningen van het Arab Education Institute om de mensen te helpen hun orale cultuur door te geven en hun cultuur en tradities te bewaren. Leescultuur is hier beperkt.

Morgenochtend nog in Tel Aviv een afspraak met een Israëliëse mensenrechtenorganisatie.

Christenen internationaal verenigd in een oproep voor rechtvaardigheid in Palestina

Persbericht, 19 december 2011

Zestig vertegenwoordigers van de Kairos-beweging, uit vijftien verschillende landen en van verschillende kerken, hebben in Bethlehem op 10 december 2011 een dringende oproep gedaan, dat een rechtvaardige oplossing voor het conflict tussen Israël en de Palestijnen

geen uitstel meer kan verdragen: “Geen onrecht meer. Hier staan wij. Sta ons bij.”. De oproep werd gesteund door alle belangrijke kerkleiders in het Heilige Land.

Deze oproep, de Bethlehem Call, is opgesteld na een zes daagse conferentie in Bethlehem voor wereldwijde rechtvaardigheid. De conferentie ging over de vraag hoe christenen en hun kerken onrecht vaak in stand houden en rechtvaardigen, door hun theologische standpunten, door hun feitelijke handelingen of door hun zwijgen:

“Zwijgen is een mening. Nietsdoen is ook handelen. Wij getuigen van uitgesproken lafheid in het falend verzet tegen de Israëlische regering door een meerderheid van overheden, politieke partijen, media, bedrijven, het grootste gedeelte van georganiseerde religie – met inbegrip van het christendom – en zwijgende profeten wereldwijd. Dit maakt ons medeplichtig in misdaden tegen de menselijkheid, waaronder de misdaden van Apartheid en vervolging, zoals beschreven in het internationale recht”.

De Stichting Kairos Palestina Nederland gaat de *Bethlehem Call* in de kerken verspreiden en bespreken. Hiermee werkt Kairos Palestina Nederland aan een Nederlandse Kairos beweging voor gerechtigheid. De beweging zal zich er actief voor inzetten dat bij het reizen en pelgrimeren naar Israël en de bezette Palestijnse gebieden het verhaal van Palestijnse christenen en Israëlische vredes- en mensenrechten-activisten centraler komt te staan. Verder wil Kairos Nederland theologische opleidingen aanspreken op het ontwikkelen van het kritische theologische denken over het Beloofde Land, waarin er meer aandacht moet zijn voor de Palestijnse bevrijdingstheologie en die van kritische joodse en moslim denkers. Tenslotte wil Kairos Palestina Nederland plaatselijke Kairos-groepen stichten en toerusten, met bijzondere aandacht voor jongeren.

In een separate bijlage vindt u de [Nederlandse vertaling van de Bethlehem Call](#).

Kerstpreek 2011 van de Latijnse Patriarch Fouad Twal: "De muren van ons hart neerhalen, ten einde de muren van beton af te breken"

In zijn kerstpreek in de Geboortekerk in Bethlehem herinnerde de Latijnse (RK, red.) Patriarch Fouad Twal er aan dat de regio van het Midden Oosten ingrijpende veranderingen ondergaat. Deze beïnvloeden ons heden en onze toekomst .

Wij, die leven in het Heilige Land, in Palestina, Israël, Jordanië en Cyprus [deze landen vormen samen een kerkprovincie van de RK Kerk, red.] hopen dat de viering van Kerstmis een einde kan maken aan de cultuur van geweld en dood, en dat het misschien een oplossing kan inspireren voor nationale en internationale verdeeldheid .

De geschiedenis leert ons dat de wil van het volk en hun aspiraties voor vrede en vrijheid, sterker zijn dan de macht van het onrecht. Bovendien is de kracht van de Almachtige sterker dan het kwaad. Om deze reden hopen wij dat met de genade van God en met de steun van mensen van goede wil, de fysieke en psychologische muren die mensen om zich heen bouwen, mogen verdwijnen. God wil bruggen die verenigen in plaats van muren die verdelen dat wat God verenigd heeft.

**Dierbare broeders en zusters laten we de muren van ons hart
neerhalen, ten einde de muren van beton af te breken**

[Lees verder](#)

Nog een interessante link: [Patriarch van Jeruzalem over christenen en de Arabische lente](#)

Aanmelding voor Young Adult Conference 2012: veertig jongeren van over de hele wereld gaan tien dagen reizen door Israël en Palestina.

Iedere zomer organiseert Sabeel, het Palestijns oecumenische centrum voor bevrijdingstheologie in Oost-Jeruzalem, een “Young Adult Conference”. Zo’n veertig jongeren van over de hele wereld reizen dan tien dagen door Israël en Palestina. Zij bezoeken niet alleen de heilige plaatsen (zoals de heilige grafkerk in Jeruzalem, de geboortekerk in Bethlehem en het meer van Galilea), maar ontmoeten vooral ook veel 'gewone' inwoners van het land en Palestijnse en Israëlische vredes- en mensenrechtenorganisaties. Ben jij tussen de 18 en 35 jaar oud en wil je meer inzicht krijgen in de dagelijkse werkelijkheid in Israël / Palestina? Ga dan mee van 4-15 juli 2012 en kijk voor meer info op www.sabeel.org of mail met Meta Floor, floormeta@hotmail.com

Moslams van PFL steunen christelijk Kairos Palestine-document

Peace for Life (PFL) – een internationaal interreligieus solidariteitsnetwerk voor rechtvaardigheid, vrede en verzet tegen onderdrukking, staatsterrorisme en imperialisme – roept moslams op een islamitisch antwoord op het Palestijns-christelijke Kairos Palestine-document (2009) te ondertekenen.

In het [Kairos Palestine-document \(2009\)](#) riep een groep Palestijnse christenen de wereld op tot solidariteit met de Palestijnse strijd voor bevrijding van bezetting. De hoop was dat het document net zoveel steun zou krijgen van de wereldgemeenschap als destijds het Zuid-Afrikaans Kairos Document (1985). Dit document van zwarte Zuid-Afrikaanse christelijke bevrijdingstheologen bleek een belangrijk instrument te zijn in hun anti-apartheidsstrijd.

Het positieve islamitische antwoord dat Kairos Palestine ondersteund is opgesteld door de moslims van de PFL, waaronder de Zuid-Afrikaanse moslim en bevrijdingstheoloog Farid Esack.

In de verklaring wordt gewezen op de Koran als inspiratiebron voor solidariteit met onderdrukte mensen en verzet tegen onderdrukking. De verklaring bevat tevens een inclusivistische boodschap voor joden, christenen en de wereldgemeenschap.

Moslims worden opgeroepen 'An Islamic Response to Kairos Palestine' te ondertekenen.

Zie de [verklaring](#)

Zie hier voor [ondertekening](#)

De [website van PFL](#)

Kairos South Africa richt zich tot ANC bij hun eeuwfeest

In 1985 verscheen in Zuid Afrika het Kairos document: het zou een belangrijke rol gaan spelen in de strijd tegen de apartheid. Dat Kairos document ligt nu in 2012 nog steeds aan de basis van Kairos South Africa (Kairos SA).

Kairos SA schrijft: 'Het inspireert in allerlei situaties, zoals bijvoorbeeld dat wat gebeurd is met de Christenen in Palestina. Mensen over de gehele wereld, speciaal die in zowel Zuid Afrika als het Palestijnse volk vragen ons om krachtige steun.'

Leest u [de complete verklaring](#), inclusief een reeds lange lijst met ondertekenaars. Het stuk is vooralsnog alleen Engels beschikbaar. Stuur a.u.b. een mail aan ons info@kairospalestina.nl om te stimuleren dat een Nederlandstalige versie beschikbaar komt.

Joodse bevrijdingstheoloog Marc Ellis het zwijgen opgelegd door 'christelijk-rechts'?

Marc Ellis is de directeur van het *Centre for Jewish Studies* aan de *Baylor University* in de Verenigde Staten en een internationaal bekende joodse bevrijdingstheoloog.

Vanwege zijn kritiek op de theologie na Auschwitz, het christen-zionisme en de staat Israël, dreigt hij nu ontslagen te worden.

Degene die hem uit zijn functie wil hebben is de nieuwe president van de Baylor University *Ken Starr*, een christelijke advocaat uit het rechtse, Republikeinse kamp die in de Lewinsky affaire voor Paula

Jones de juridische campagne leidde om president Clinton ten val te brengen. Starr is gebeten op de opvattingen van Marc Ellis. Kairos steunt een petitie voor Marc Ellis.

Wie is Marc Ellis en wat zijn de theologische opvattingen waar Ken Starr niets van moet hebben?

Ellis is van mening dat door de theologie na Auschwitz, waarin de Shoah beschouwd werd als een unieke catastrofe die alléén joden kon overkomen en daarom hen mogelijk opnieuw zal overkomen, het jodendom zelf zijn 'ethische kompas' voor de rest van de wereld is kwijtgeraakt. In navolging van Heschel ziet Ellis in de Shoah ook geen vingerwijzer Gods en een aanmoediging voor het zionisme, maar legt hij de verantwoordelijkheid voor deze genocide volledig in handen van mensen die Gods geboden hebben ontkend.

Volgens Ellis bekennen veel joodse theologen na Auschwitz zich tot het politieke kamp van wat hij de 'Constantijnse joden' noemt, een verwijzing naar keizer Constantijn onder wiens bewind de christenen zich de staatsmacht gingen toe-eigenen. Het gaat hier om een verbond van religieuze en niet-religieuze zionisten, voor wie de staat Israël het alternatief is geworden voor de zwijgende, machteloze God van Auschwitz. Volgens Ellis heeft zich hier een terugval in de idolatrie geopenbaard. Door 'Auschwitz' een exclusieve gebiedende stem te geven met betrekking tot de veiligheid van de staat, vreest Ellis dat deze tenslotte zal uitkomen op een weg die eindigt in uitoefenen van macht omwille van de macht.

Ellis vindt de joodse klacht dat joden moesten lijden onder de christelijke verlossing niettemin volkomen correct, maar joodse Israëli moeten zichzelf dan wel de vraag willen stellen waarom Palestijnen nu onder de 'joodse verlossing' moeten lijden en christenen die dat toelaten, zijn volgens hem op een dwaalspoor gekomen. Ellis vindt dat het jodendom heel anders zou moeten omgaan met de Shoah, namelijk door het innemen van een ferme houding ten aanzien van onderdrukking, racisme en genocide, wáár ook ter wereld, maar om te beginnen kritisch op zichzelf moet zijn waar het gaat om de onderdrukking van de Palestijnen.

Ellis kiest daarmee niet voor 'het Land', maar voor 'het profetische' als essentie van de joodse religie. Het bracht hem in een polemiek met de rabbijn Irving Greenberg, die de betekenis van 'het profetische' in de joodse religie juist minder belangrijk vindt, omdat die traditie vooral eigen zou zijn aan de 'voorbije' rabbijnse periode tussen het jaar 70 tot het ontstaan van de staat Israël. Ellis voert hiertegen aan dat profeten juist opstonden wanneer het volk zich in het Land bevond.

Ellis koestert niettemin zijn 'profetische' verwachting: een moment van hoop en verlichting, waarop alsnog een weg wordt ingeslagen naar een gefaseerde integratie van de verschillende joodse en Arabische bevolkingsgroepen in het Land op basis van hun volkomen civiele gelijkheid.

Intussen zijn Dr. Cornel West en de beroemde katholieke theoloog Rosemary Ruether voor Ellis in de bres gesprongen en zijn een petitie

gestart, waarvan men hoopt dat hij ook in andere landen navolging zal vinden. Wij bevelen de petitie van harte aan!

Reis naar Nederland afgelast, Israëlische bezetter voert druk op tegen christelijke Palestijnse boer

Daoud Nassar is een christelijke Palestijnse boer. Hij is recent op zijn grond geïntimideerd door het Israëlische leger, ondanks dat het land hem en zijn familie rechtens toe behoort.

Daoud Nassar zou eind febr. 2012 naar Nederland komen om in een tiental kerkelijke gemeenten te vertellen over zijn geweldloze strijd en ***zijn weigering vijand te zijn.***

Nadere informatie treft u in het [Persbericht](#)

Op onze website www.kairospalestina.nl vindt u de komende tijd nadere informatie over acties om op de verschillende politieke, diplomatieke en kerkelijke niveaus bezwaar te maken tegen de vijandigheden jegens Daoud Nassar.

Israël en de Palestijnen: recht of plicht op nader inzicht? Voordracht oud-CDA fractieleider Bert de Vries

nader inzien

en ik ben blij dat de organisatoren van deze avond mij daarop zelfs een recht gunnen. Overigens geldt dat *nader inzien*

Aldus de aanloop van de indrukwekkende voordracht van oud-CDA fractieleider Bert de Vries op 12 januari 2012 in de Kloosterkerk in

Den Haag, waar hij toelichtte waarom hij zich verbonden heeft met de *The Rights Forum*, de stichting rond oud-premier Dries van Agt die zich inzet voor een rechtvaardig Midden-Oosten beleid van de Nederlandse regering. Van Agt is bestuursvoorzitter van deze stichting. In de Raad van Advies hebben verscheidene voormalige ministers van Buitenlandse Zaken zitting, namelijk Hans van den Broek (CDA) en Pieter Kooijmans (CDA), verder de oud-minister Frans Andriessen (CDA), Jan Pronk (PvdA), Klaas de Vries (PvdA), Hedy d' Ancona (PvdA) en Laurens Jan Brinkhort (D66) en rechtsgeleerden, onder wie Liesbeth Zegveld (Universiteit Leiden) en Andre Nollkaemper (Universiteit Amsterdam).

De [volledige tekst van de lezing treft u hier](#).

Jouw land, mijn land: theaterproject over het Israëliisch-Palestijns conflict

Jouw land, mijn land is een theaterproductie over het Israëliisch-Palestijns conflict. Het stuk wordt gespeeld door leerlingen van Openbare Regionale Schoolgemeenschap *Lek en Linge* te Culemborg. Op 6 maart 2012 heeft de school het theaterproject [Jouw land, mijn land](#) officieel aan de pers gepresenteerd.

Het theaterstuk zal in juni 2012 zes keer worden opgevoerd in Theater de Fransche School in Culemborg. Als onderdeel van het project hebben alle deelnemers en begeleiders een reis gemaakt naar Israël en de Palestijnse gebieden.

Op www.jlml.nl kunt U verslagen vinden onder het kopje [reisverslagen](#). Er is ook gefilmd tijdens de reis. U kunt het resultaat (van Abel van Dijk) op hun site bekijken. Het filmpje zal een belangrijke rol spelen tijdens een lesbrievenproject.

Symposium over het nieuwe boek van de Palestijnse theoloog Naim Ateek

Symposium over het nieuwe boek van Naim Ateek

Binnenkort verschijnt er bij Boekencentrum in een Nederlandse vertaling een nieuw boek van de bekende Anglicaanse theoloog Naim Ateek.

De Palestijnse theoloog sprak in september 2011 de Kairosconferentie in Amsterdam toe en trad een paar dagen later ook voor ca. 200 mensen op in het Soeterbeeck programma aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, zie [video-opname](#).

Naim Stifan Ateek is Palestijn, is Anglicaans priester en 'Arabisch burger' van Israël. Hij is directeur en medeoprichter van Sabeel, het oecumenisch centrum voor Palestijnse bevrijdingstheologie in Jeruzalem. Eerder schreef hij **Recht en gerechtigheid, een Palestijnse bevrijdingstheologie**, zie [Wikipedia](#)

Het nu vertaalde boek **Roep om verzoening, een Palestijnse christen over vrede en recht** biedt Ateeks persoonlijke en gelovige visie op de moeilijke situatie van Palestijnse christenen en hun geweldloze verzet tegen de Israëlische bezetting van de Palestijnse gebieden. Ateek tekent protest aan tegen de kritiekloze sympathie van het christelijke Westen voor het zionisme. Ateek benadrukt in dit boek dat gerechtigheid en recht onmisbaar zijn voor vrede en verzoening. Het boek wordt aanbevolen voor bespreking in gespreksgroepen. Het is te bestellen bij het [Boekencentrum](#).

Ter gelegenheid van de verschijning van zijn boek in het Nederlands, organiseren Vrienden van Sabeel en Kairos Palestina Nederland op dinsdag 24 april om 16u00 (inloop vanaf 15u30) een symposium met aansluitend een borrel en een buffet in de Bergkerk in Amersfoort. Enkele theologen en een internationaal jurist zullen in de vorm van een stelling een korte reactie geven op het boek. Geïnteresseerden kunnen zich opgeven bij vriendenvansabeelnederland@gmail.com.

Israëlische acties hinderen Paasfeest Oosterse christenen, protest Grieks- Orthodoxe aartsbisschop Atallah Hanna

De Grieks-Orthodoxe aartsbisschop van Jeruzalem *Sebastia Atallah Hanna*, heeft de acties aan de kaak gesteld die Israël houdt in bezet Jeru-

zalem. Dit gebeurt in het kader van de Joodse feestdagen. In zijn persverklaring stelt de aartsbisschop : "... dat de Israëli- sche autoriteiten het verkeer van mensen beperkten, van het sluiten van de deuren naar Jeruzalem, en van het beletten van het verkeer, met name van en naar de *Jaffa Gate* [Bab al-Khaleel] waar zich de patriarchaten en kerken bevinden". De aartsbisschop voegde er aan toe: "Niet alleen de lokale bevolking, maar ook de

bezoekers aan de Heilige Stad, waaronder Christenen die hun feesten vieren, lijden tijdens dit heilige seizoen onder de acties. Die maken vele mensen de toegang tot de *Kerk van de Opstanding* onmogelijk. Zij beperken het verkeer van gelovigen - met inbegrip van geestelijken van alle niveaus en rangen."

Programma van symposium over het nieuwe boek van de Palestijnse theoloog Naim Ateek

Symposium over het nieuwe boek van Naim Ateek

Dinsdag 24 april verschijnt er bij Boekencentrum in een Nederlandse vertaling een nieuw boek van de bekende Anglicaanse theoloog Naim Ateek.

Behalve dat de auteur zelf aanwezig zal zijn, is er onder meer ook een paneldiscussie o.l.v. Janneke Stegeman over het boek. Deelnemers aan het panel zijn prof. mr. Paul de Waart, emeritus hoogleraar internationaal recht

prof. dr. Peter-Ben Smit, universitair docent Nieuwe Testament aan de VU en bijzonder hoogleraar vanwege het Oud-Katholiek Seminarie aan de Universiteit Utrecht en de liaison Anglicaanse theologie van de VU prof. dr. Mirjam van Reisen, Marga Klompé leerstoel voor International Social Responsibility aan de Universiteit van Tilburg. [Lees meer over het programma.](#)

De Palestijnse theoloog sprak in september 2011 de Kairosconferentie in Amsterdam toe en trad een paar dagen later ook voor ca. 200 mensen op in het Soeterbeeck programma aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, zie [video-opname](#).

Naim Stifan Ateek is Palestijn, is Anglicaans priester en 'Arabisch burger' van Israël. Hij is directeur en medeoprichter van Sabeel, het oecumenisch centrum voor Palestijnse bevrijdingstheologie in Jeruzalem. Eerder schreef hij **Recht en gerechtigheid, een Palestijnse bevrijdingstheologie**, zie [Wikipedia](#)

Het nu vertaalde boek **Roep om verzoening, een Palestijnse christen over vrede en recht** biedt Ateeks persoonlijke en gelovige visie op de moeilijke situatie van Palestijnse christenen en hun geweldloze verzet tegen de Israëliëse bezetting van de Palestijnse gebieden. Ateek tekent protest aan tegen de kritiekloze sympathie van het christelijke Westen voor het zionisme. Ateek benadrukt in dit boek dat gerechtigheid en recht onmisbaar zijn voor vrede en verzoening. Het boek wordt aanbevolen voor bespreking in gespreksgroepen. Het is te bestellen bij het [Boekencentrum](#).

Ter gelegenheid van de verschijning van zijn boek in het Nederlands, organiseren Vrienden van Sabeel en Kairos Palestina Nederland op dinsdag 24 april om 16u00 (inloop vanaf 15u30) een symposium met aansluitend een borrel en een buffet in de Bergkerk in Amersfoort. Enkele

theologen en een internationaal jurist zullen in de vorm van een stelling een korte reactie geven op het boek. Geïnteresseerden kunnen zich opgeven bij vriendenvansabeelnederland@gmail.com.

18 mei 2012

Gied ten Berge schrijft recensie over boek van Anglicaanse theoloog Naim Ateek

Lees [hier de recensie](#) Over de presentatie van de vertaling leest u [hier](#)

PERSBERICHT: Palestijnse mensenrechtenactivist Rifat Kassis speciale gast in Pinksterdienst Keizersgrachtkerk

Op Eerste Pinksterdag zal Rifat Kassis, de bekende Palestijnse christen en mensenrechtenactivist, mee voorgaan in de kerkdienst in de Keizersgrachtkerk in Amsterdam. De voorganger zondag a.s. is de theologe Janneke Stegeman, een van de oprichters van de de Werkgroep Kairos Palestina NL.

Rifat Odeh Kassis is de coördinator achter het Kairosdocument van december 2009. De belangrijkste leiders van de Palestijnse christelijke gemeenschap ondertekenden het document. Het roept christenen in de wereld op zich het lot van de Palestijnen aan te trekken.

Kassis is een Palestijnse christelijke mensenrechten-

activist. Hij is voorzitter van **Defence for Children International**, een organisatie die zich wereldwijd inzet voor de rechten van kinderen. In 1992 richtte hij de Palestijnse afdeling van deze organisatie op. Sinds 2005 is hij de speciale adviseur van de secretaris-generaal van Wereldraad van kerken voor Midden-Oosterse zaken. Hij zat een jaar in een Israëlische cel tijdens de eerste Intifadah-opstand (1987 tot 1993), zonder dat er een gerechtelijk proces werd gevoerd, een zogenaamde 'administratieve hechtenis.'

Rifat Kassies was ook een van de belangrijkste gasten op de conferentie naar aanleiding van het Kairosdocument in september 2011 aan de VU in Amsterdam. Hij is nu op doorreis in Nederland en spreekt hier o.a. met het bestuur van Kairos Palestina Nederland over de activiteiten van Kairosbeweging in de komende tijd.

De dienst vindt plaats zondag a.s op Eerste Pinksterdag in de Keizersgrachtkerk (PKN), Keizersgracht 566 in Amsterdam. De dienst begint om 10.30 uur.

Kairos Palestina NL vraagt politieke partijen zich in te zetten voor recht en vrede in het Midden Oosten.

Met het oog op de verkiezingen van 2012 vraagt Kairos Palestina NL in [een brief aan de politieke partijen](#) zich in te zetten voor recht en vrede in het Midden Oosten.

Studie- en ontmoetingsreis Israël en de Palestijnse gebieden

Meta Floor (uitgezonden medewerker Kerk in Actie bij Sabeel Jeruzalem) organiseert en begeleidt opnieuw een studiereis naar Israël en de Palestijnse gebieden, van donderdag 15 november tot zondag 25 november 2012. Tijdens deze studiereis vinden veel

ontmoetingen plaats met joden, moslims en christenen, om zo meer inzicht te krijgen in de impact van het conflict op het dagelijks leven van mensen, maar ook op de inzet van Israëliërs en Palestijnen voor vrede en gerechtigheid. Wij reizen rond met een luisterende houding en zullen verblijven in Galilea, Bethlehem en Oost-Jeruzalem. Doelgroep is kerkelijk kader; verwacht wordt dat mensen na afloop van deze reis hun ervaringen delen in eigen omgeving en kerk. Meer informatie en het voorlopige programma op www.metafloor.nl (agenda), opgave bij Meta Floor, floormeta@hotmail.com

© 2011 Stichting Kairos Palestina Nederland